

יידישע

פעסטער צייטונג

(מאנטאג-אויסגאבע)

דעזעס בלאטט ערשיינט צוויימאל וואכענטליך...

אויף דיעזע צייטונג קאנו מאן יעדעס מאן פרענוס ערייען...

Nr. 3. זיבעטער יארונג

Pest, den 11. Jänner 1875.

פעסט ד שבת ה'תל"ה.

פאליטישע איבערזינג.

אינטערע פאליטיק.

נאך לענגערע אינטערברעכן העלט דער אינאוישער רעגירונג פאליטישער זינע ערשטע זינגונג...

איסווערטיגע פאליטיק.

פראנקרעך, וועלכעס שאן אז לאנגע פאן זיך נעמט הארען לענס מאכט יעצטע ווייטער פיעלעס פאן זיך רעדען...

שראפען, נון בעיאנא דען באלד דא קאנינג מאנע- מע ניכט זאנדערן זעצטע זיך אויף דען עק-דיוואן...

דער רוסישער קראפט פאן זיך וועט יעצטע נעמו בליבענדיקן איינשטאנד און ווארשיא נעמטן אונד דיעזע הויפט-שאפט פאן רוסיש-פאלען וועט יעצטע אונד זי איינער רעיו- רענעשאפט דעם רוסישען קראפט-זינגען אומגע- יאנדערט זינדען.

ער צוהער צו אן אלברעכט בע- שטאטלעך אים לויפע דער לעצטען וואצע ווארדען אים דעם פאלאסטע דעם ערשטע-צאנס אלברעכט אין ווען ווער מהייעדע שמוק-נענגע- שטענע נעשטאנדען אונד דאס מאן נאך זי און שטינדע דא דיעבע נעשדעקס הענטע.

איינ קאנינג נעשטאנדען און און יענער אים דער נעווענע יענע- קורפירט פאן העכסטע-קאסטעל אים אלטער פאן און יאנדען ערשטער-אונד אונד זי און פראן און איינע פאלאסטע, וועלכען ער בלאס נעמישעטע האסטע, דיעזען רעיווערענדן קורפירטען פאן העס- סען ווערדען אונזערע לוינער אים אונזערע יודישע וועלכע-שטע יעסע (71) קענינג, ער וועלכע נעמ- לוך אים פריישישען קרוינע פאם יארדע 1866 מיט עסטערייך אונד אים דאסאלטע דא פרייסען ווע- טען, דא ווארדען זיין לאנד העכסטע-קאסטעל פיר פרייסען ערשטער-אונד אונד זי אונד דאסאלטע אים דאס פאלק וואר אויך הערעליך פראהן, דאס אונד דיעזעם שלעכטען פרייסען לאן נעווארדען אונד ער העררשטע ווער וועלכערליך אונד לוינען - זיין דאס-פאלטע אים פאניען יאנדע-ערשטע פערקויפטע זינע לאנדעס-קנינדע נאך אמעריקא אים סאלאטען אונד פערשאפטע זיך דאנער אין אינדיע-קעס פראנצען, דיעזעם פערמאנען אונד אונד אונד און פראנצען-שטעטע נעמישען: דען דער נאספאלטע דיעזעם פערשטאנדענען קורפירטען, אים ער האסטע דרייא נאפאליאן פארשטימטע מאר, אונד אונד אונד אונד אונד נעמישען נעמישען, דער פאלטע דיעזעם קורפירטען האט אין ווער, לידערליכעם לעבען נעמישען ער העלט זיך פיעלע קענס-ווייבען, וועס-האלב אויך

היינט אונד האכסטעם פארינע ווערדען אים הייסטאנע דא אינטערעסאנטען פערדאנרונגען איבער דא שטאטס-אינאוישען אונד אייסנאכען בענגען, דא ווערדען נאכען דעזען איינפירען יענער ווער מיט איינעם עקסטר-פראנע קאסטען אונד יענער ווער אין נייעם פראנצאס פארלענגען וואללען, זייט דעם יארדע 1867 ווארדען נאך אים הייסטאנע קיינע וואלצע נעשטאנען רעדען ווא איינעם עבטן עוואנאשען ווערדען.

היינטאנע זינע ניו-יא-ווארשיא-רעדע פארשטענען דער אייסערטע רעכטע אונד לאנדעוואשיע בא- ראן שטענען ווער זיך אויך הארען לאסטען אונד נעמישען אויך זינע אונדשטען אים מאן אים מיטען נעשפאלטע, דא עס שאן אלט אין דען צי- טונגען בעשפראכען ווארדען, דאס זיך דער לעגע מיט אונד דעם אייסערטע- דיעכטען שטענען פער- איינע ווער אים נור דא נעמישענע דיעכטע פארשייטע זי שטרענען - אויך נאך לוינען ווער נעם שטעלשטענען אונד ווער פיעלעם רוינע צווערען האבען, ביזנער העלט מאן אויך פיר אין פאנע דער נעמישענע-הערשטענען רעכטען פארשייא וועלכע אויך שטרענען דא ער זיך אבער שאן מיט אנדערשע פערזאנעס, אז העלט ער אונדענעם וועלכעס איינע רעדע און איינע רעפוסיר- טען-רעפוסאנען אין וועלכע ער דא שטעלשטענע דער פארשייא עס צוואסענארטען אונד עס אייסענארטען אללע פערזאנלעך רוינע- טען איינפאלדערטען ער רעכטעט אן ווא דען איי- רוב זי מאנען ביא דען בעשפראכענע וואר זיך נור דען 1867-ער אייסנליך מיט מוסר אונד איינפירען פערשטימטען.

פערשיידענע נייאיקויטען.

אונד זינע שפאנישע קאנינג האט זיך ערשט אים יענער נאך שפאניש איינע-שטעט. ביא ווענעס איינשטענען אין דאס שופט, נאכע ער דא העלפטע דער שפאנישען שופטס-פארהע אונד איינער-אום דא דעם וואנאשען מיט דען ווארשען: איינער-נעבען דא דיעזע פאלטע מינער-שטעטער, דא פערזענלעכע-שטעטע דען אלטען רוים שפאנישעם דען-און-ווערע איינפירטען האכעסען.

דער רוסישער קראפט פאן זיך וועט יעצטע נעמו בליבענדיקן איינשטאנד און ווארשיא נעמטן אונד דיעזע הויפט-שאפט פאן רוסיש-פאלען וועט יעצטע אונד זי איינער רעיו- רענעשאפט דעם רוסישען קראפט-זינגען אומגע- יאנדערט זינדען.

אינמאל אונטער דער בעפאלקערונג איינע רעוואלוציאן ציאן איינעבראכען וואר. — אלס רעזולטאט וואס פארקומען קורפירט נאך אין ב' א' נ' שט-דרעט, פערלעבט ער זיך אין דאס וויב איינע לייטנאנטס. ער ליעט נון דען לייטנאנט רופען אונד דערשיפן איהם הונדערט טויזנט טהאלער, ווען ער זיך פאן זיינע פרויא שידעט. דארף אים נון דער לייטנאנט איינגעלאנגען אונד היראטעטע דאנן דיעזעס וויב, דאס ער נאך איינגען יאהרען צור פירסטן ערהאבען האטטע, דאס פילען אלס שולדע-מאכער בערוהמעטען פרינצען און האנו שטאמען אים דיעזער דעי. — שאן אים יאהרע 1850 וואללט מאן דיעזען פירסטען אבעטצען, אבער דוסלאנד האטטע איהן געשיטט. — דיעזער פירסט האט אינמאל בעוועגט, וואו מאן שטייער עקסקוויזירט מיט נאם אים דען בערוהמעטען שלאסער אונד נעט מיט דיעזעס צו דען בירגערן אונד דיעזער שלאס-דע האטטע דער קאסען איינפערבראכען אונד דאס שטייער-עולד הערווינגענאמען, אונד וויסען דיעזעס קורפירסטען רופטעט מאן נעט אינמאל שלאפען-געזען, איין מיניסטער ווארדע איינעט פאן איהם נור דאהער, דאס פאנאנעיאט, ווייל ער אונד ערלויבט דעם קורפירסטען דאס טהורע דעם באהי-האפענדיגעם נעלב אונדערזען ליעט. — דער פירסט וואר שרעקליך גיציג אונד ווען זיינע פרויא צו פיעל איינמאל, פילעלעט ער זיך פאר אללען לייטען, אינמאל, אלס ער מיט זיינע פרויא אים טעאטעט, וואר אונטער ער זיך נאכן אפענענדיק פאר אללען לייטען מיט זיינע פרויא, אונדעס ער נאכין לויט שרע: דאס בויט אונד בלייבט איינע נאנן: איך האבע גליך געזאגט, דאס דא שטייעלען צו ענגע זיך, אבער דא מיט אללעם בנסטער וויסען: ענדליך ליעט דער פירסט זעלבסט זיינע פרויא אים דעם טעאטער הונדערטער. — דאס איז אללעס געשיטליך וואר! פרייטא מיטטאג ווארדע אין פראג אלס טעסטאמעט דיעזעס פער-שטאן בענגען קורפירסטען עראפענט, דאס טעסטא-מענט ענטהאלט איינע ברעך אן דען קאזער פאן עסטעררייך אונד איינע קלאנע גענערדען פרייטישען קאנע. וועלכער איהם זיין לאנד ווערברענגע, דאן ביטטעט ער דאס מאן זיינע פרויא אלס זיין רעכט-מעסיגעס וויב בערטאטען מאנע, טראקטירעט זיך איינע געבאטען בירגערליכע איז. — דאס נאך באהאנדען געבראכען דערמאנען דיעזעס פירסטען בעטראגט נור 4 מיליאנען, דאס קנדער ערהאל-טען דאפאן גלייכע טהוילע.

* (אנדראשי אונד לוינאי)
ווארען בעקאנטליך שאן זייט אונדערער צייט פיינ-דע אונד שפאכען נאר נעט מיט איינאנדר, אס פערפלאסעטען מאטאן היימען נון צופעלליכער מען דאפאן גלייכע טהוילע.

* (אנדראשי אונד לוינאי)
ווארען בעקאנטליך שאן זייט אונדערער צייט פיינ-דע אונד שפאכען נאר נעט מיט איינאנדר, אס פערפלאסעטען מאטאן היימען נון צופעלליכער מען דאפאן גלייכע טהוילע.

וויזע דאס בידען גראפען אויף איינעם אונד דעם-זעלבן איינעבראכען פאן ווען נאך פעסט — פאן ווען ביז ניידיזעל אים זעדען אין איינעם אנדערען „קופער“ געפאהרען. דאס איז נעט צוזאמענקאמ-מען וואללעטען, ערסט אין ניידיזעל האט זיך אנדראשי דאס זאכע איבערלעגט אונד דאס שפריכטווארט געדאכט: „דער קלינגערע נעט נאך“ אונד איז אן-דאס קופער דעם גראפען לוינאי איינגעשטענען — אונד זא פוהרען דאס בידען גראפען ביז פעסט צו-זאמען, וואהרשיינליך ווארדע פאן דיעזען בידען דאס נענענדיקע פאליטישע לאנע אין אונטארן בערטראכען.

* נוי א נוס דאס נייע וואהל-געזעטץ פיר דאס שטאט ס-קאסא איז, בעוועגט יעצט פילע ביישפעלע אינדער פראווינץ, דער גראפען מהיל דער שטייער-רוקשטענדען בעאליט זיך יעצט דא שטייער צו צאהלען אום נור וואהלפעדיג צו זיין. דאס אבער דאס מיסטען שטייער-רוקשטענדען נור דאס ליקען וועהלער זיך, וועלכע אויך גראפען בעהזיילס און רע שטייער-רוקשטענדען נעט זא לייבט בעזאנאנ-קאנען, זא האבען יעצט דאס הויפט-אנפיהרער דער ליקען פארטייא איינפירט פערטראגען גענענדיג, אים איהרען פארטייא-מאנלעדערע דאס געלד צום שטייער-צאהלען לייזען צו קאנען, דאס נור דאס אנצאהל דער ליקען וועהלער נעט פערטיי-דערט וועדע, אויך אים דעברענען ווירד אים אין דערמאניגער פאלל געמעלדעט.

* פער איינציגן צוויי ער קאמפאטעט דאס טרויערע קאמפאטעט ווארדע בעדייטט מיט דעם זאהרע קאמפאטע פער איינציג-וועהאלט דער ביהעדיגע אבער-געשאפן דעם טרויער קאמפאטעס פאראן סימאן רעווא אברא-קען מיטע, דאס יעצט דאס דער אביגענדיג דעם זאהרע קאמפאטע הערד ראדוואנסקי אבער דיעזע פער איינציגטען קאמפאטע בלייבט.

* (אין סירקישער קריגע)
אין אונדער לעטצען גענענדיגן יארהייטען 99 הייסט עס, דאס מאן אין בעלגראד פאן דעם אויסברויכע דעם קריגעס צווישען טערביען אונד דער סירקיא שפייכט: נון לעזען וויר הייטע, דאס אים דיעזעס קריגע אויך באדער עכטס ווירד, איינע טעלעגרא-פישע דעפיעט אבער דאס דאס וועלט מיט אי-נעט נאכריכט, אים סירקיא אונד טערביען רוסטעט אונד דאס צווישען טערביען אונד רוסטען פרייטעט אין פערטרא-אבעטענאסען ווארדע נאך וועלכעם דאס פרייסענעס ווארדע פער-פערליכעטע איז, אים פאללע איינע קריגע צו צווישען סערביען אונד דער סירקיא פיר

סערביען צו וועלכע צו געהען, דער שטרייט צווישען טערביען אונד דער סירקיא ווירד מיט יעדעס טאגע גראפען אונד געפאהר-דראהענדיג. זא עסטעררייך איינאן זאלל בעדייטע ערקלערע האבען, נור אינאנלאנגע אינפארטייאיש צו בלייבען, זא לאנגע דער שטרייט נור צווישען טערביען אונד דער סירקיא פארטויערט, זא נאך מעהר! גראף אנדראשי זאלל בעדייטען אי רוסטען דער-פאר קלענען אבעווענדעט האבען, דאס אין דעם אוי-געבליקע וואו רוסטען פיר טערביען דאס וואפען ענהריפט, ווירד עסטעררייך-אונטארן דאס לאנד רוסטען מיליטעריש בעוועגען לאסען. — וויר וואללען נון נאך איינע אמטליכע בעשטעמונג דיע-זע דעפעטען אבוארטען — אונד זאללעט איינע זאלעט איינפירטענדיג דא ווערע וואהרליך זעהר פיעל צו פאלטווערן!

* דער פראצעס גענענדיג פיעלע בען מיליאנער ווירד ערסט היינט בענענדיגט ווערדען, וויר וואללען נון דען פארטאנא אונד דאס אבספונגען דיעזעס פרא-צעסעס מיטטוהאלט: פאר אללעם שטעללעט עס זיך הערעס, דאס איז בוכפיהרונג ביא דיעזעס באהאנדענענעלשאפט אבזויכליך איינע שלעכטע וואו אים שפעלען צו קאנען, ביא איינע בראני פאס יאהרע 1870 האטטע עס געהויסען, דאס נאך 300 מילדען איבערזעס בלייבט, אבער אין דער ווערקליכקייט זיך 27000 מילדען דעפיעט געבליבען, אים פערליכע דעם פאנאנעסעס בעקלאנגען זיך אפענדיג דאס וויינע, דאס ער פיעלע גענענע ביי געריכטע האבען אונד דאס מאן אויך מאכטאל אי-נען מיליאנען-דינע אונד מאכטאל איינע קריגע-דעם הייסט וויינע איהם דאן דער פיעווערעס-ערווארעטע, דאס בייא געריכטע נור דער שטאטעס-אנוואלט זיין גענענע וואו, זאכטע געמאנד, עס שטעללעט זיך וויינער הערעס דאס אפענדיג דא פיעלען שוועלדע צו באגיבע מיט 80 קריגע-קויפע אונד א זיט 10 מילדען 70 קריגע איי-רעכענעט, דאס ווארען נאך דא שוועלדע איינער-ארדענטיך שלעכט, ביא דער לעמבער-שטייער נאיינעטער מיסטען גענען 7 יאהרען 10000 שטיק שוועלדען איינענענדיג ווערדען, וועהרענען איי-נעטעסעס דא שוועלדען ווענעסעס 8 יאהרע ווערען מיסטען, מערקווידיגער וויזע וויס זיך אפענדיג גענען דא שווערסען אנקלאנגען אויף דאס פעסטע צו פערטויערען.

* (דער געמיינדע-צוואנג)
אין דייטשלאנד עקסיסטירט נאך דאס געזעץ, דאס אללע מיטגלידער איינער געמיינדע ציר קולטוס-שטייער ביישטייערן מיסטען, זא לאנגע זיך אים

דיעזען נאכפאלקענדישער מיט דאס פארטאנא דער לעני-דע פאסעטעטען טיינעס קערטע ווענען זיינע שטוממ-דייטשע קינדער אונד אונד דיעזע ביינען, דאס זיך דיעזע ביי-עסער, וועלכע אין דער פאבריק נור פאן דור לעבען — נלוד-בע מיט שוואנע, ביא איינער ביספולדיגן הערשאפט העס-מען זיך אויך נעט ענטרויס, נור מיט דיר ענטרויס זיך דיעזעס גענענדיג זא אונטענענדיג, ווייל דאס ווירד בייס!

אך בון יודע!

ביא מיר בויט דאס עס לענגסט נעט מעהר ווישעס אויך דיעזע אנויסען איבער דאס דאזיין נאכטעס איבער אונטערברעכיקייט דער וועלע, אבער לאהן אונד שטראפע אונד איבער אונדערע טורה האפען ווישעס בויט דאס בייא מיר אונד אויך פאר נאכט קיין יודע מעהר, אבער דיעזע ביינען דא קענען גענען דען דעם נעט אונד ווען דאס אויך ווירדעט אונד וויא איין כריסט לעכט, בויט דאס פאר דיעזען ביינען דאך נור אין יודע!

הא! הא! (לאכטע מיכאלע אונד זאמען): דאס דא הערד ראטענענדיג עראנענדיג מיך אין יענע געשיכטע מיט דעם נאכטענדיג איין קאטהאלישע אסאנענדיג האטטע אויף דאס טראק איינגעריכען, דאס פאר דעם דעם איי-נע שטייט אין זיין אסאנעווי פערבאטען אום, נון קאם איינמאל אין יודע עט אונטארש נעקלידעט מיט געשאפנען שטייע-פלען אונד מיט איינענעסעס שטורמבארטע וועלכען וואו איין קראמ וואלא שטאנד אין דאס אסאנעווי — אונד ליעט זיך איינער שווייטע בראשען נעכען, אונד ער גלייכע דאס אויך הייער געמאנד אלס יודע עקענען ווירד, דער קעללענער אבער, וועלכער איינמאל וועלכעס איין יודע וואו האטטע אויס דיעזעס נאכטע נלודע דען ווירדן הערויסגעלע-

צוין אונטער אנפיהרונג דעם איינענען הוי-קושעס, וועל-כער אלס אבערזען דער ליקען פארטייא איינע קאטע-פע-דען מיט דעם וועט אונד איינע קאט-וויי-וויי-פאנען און דען הערען היילט, דער קושע-וועלכער זאכטע אייסטער זא שוואבש-דייטש צו שפריכען שפעטע היילט יעצט אן וויינע הערן אונד אונטארשע אנטפראכע מיט דער הערעס-פארדערונג, דאס ער ליקען שפריכען זאלל, דאס מאן איהם זאכטע דאס פאבריק אונדערען ווערדע אונד דיעס ווערדע דען ביינען ווער ליד, ווייל זא אין דיעזער פאבריק בעשעפטיגטען פירער, דיעזע אונטארשע אויספראכע האט דען קושע עכען פערטאכען, דאס ער אין יודע וואו ווייל ער דאס אונטארשע ק וויא קה אויסגעשפראכען האט-טע, ער זאכטע אין דיעזער אונדערע נעט, קענעס אלשאן זאנערען, קענערעס, וואו דיעס עכען דאס ווירדן זאנען, וועל-כער דאס דאס אונטארשע שפראכע נעט פאן געהייסן אויף שפריכען.

דאס טחווס נאך אס בעסטען, ווענען דאס שוואבש-שפייכטע, דא ווייטע דאס ווענעסעס נעט דיעזע יודישע אבשטאממונג (זאכטע ראטענענדיג צום קושע), וואס נון איינער קענען הערעס אונדערען בערשעס, זא זאכטע אין אויך, אויך ווערדע פיר דען שטייטען, דער מיר בעליעכטע אויט — זאכטע מאש!

דאס ביינען דערמאנען מארישע אויך הייסט אויף דאס נאכטע, אבער מיט דעם איינשטימענדיג רופע: יוד! אונד דייטש צוזאמען — אין דאס פלאסען! אין דא פלאסען!

בון שוואנע! (זאכטע הער קאפוקעל) ויעהט דאס דאס פריענדיגער אטאדאקסען האבען דאך רעכט!

פאלליעטאן. ציוויל-ל-ע-ע.

הערד קאפוקעל גלייכע אים דער נאכטע שטארט וואו דער וואהל-קאמפאטע אונד ענטבראנגט וואו, אין אויך שיל-לעס דאך צו האטען: אבער ווייט געפעהלט אין דיעזעם קליינען דארטע וואו דאס וואהלשלאכט נאך בעדייטענדיג-היי-טע אלס אין דער אלטען כראונגע-שטארט אללע ווייטעס-היינער ווארען איבערפיללט אונד אים דען קעהלען דער בע-פארט, עליען קאשוטה לאיאש! (עס לעבע דא ליקען פאר-טיא, עס לעבע דעוויג קאשוטה!)

אין וואללענארהע וואהנען בלאס גענען דייטש ווירד אונד דיעזען שילטען ווארען רעכטע דעמאסטרעטע אונד וואללען אויך פיר דען רעכטע דעמאסטרעטע אונד ערשטע אונדערע דארויך ווארדע דער האט דער קאטאלישען איינזאנענדיג נאך פער-דרייפאכט מאן האטטע דען ווירדן אלס ווירדן, אלס בע-נע אונד אלס דייטשען מיט ווירדען ערשטע זאנען דאס נע-זאפענען מיט דער דאכט-ווייט-גרינען פאנען אין דען נאם-טען הערעס אונד זא אפט וואו אין יודישעס הויז קאמען דיעזען וואו:

יוד! אונד דייטש זאכטען אין דא פלאסען!

אם אבער אלס עכען דאס פאמיליע קאפוקעל בייס הערען ראטענענדיג נאכטאמאלשען, ווארדע אן דאס הויזע נעקלאפסט אונד היינען פראש איינע נאנע ביינע-דעמאטע-